

Putování časem aneb hold starým mapám

Série mých příspěvků, uveřejněných v Listech Prahy 14 v minulém roce, zachytila dění v našem regionu v průběhu času. Odezva, kterou vyvolaly, potvrdila nezbytnost jejich doplnění mapkami - jejich prostřednictvím může pozorný čtenář putovat různými epochami v komkrétně vymezeném prostoru.

Jak je to vůbec s nejstaršími mapami u nás? V Kosmově kronice z roku 1125 najdeme poprvé, s přesností odpovídající době vzniku, zobrazení sídel, vodopis, komunikace a reliéf krajiny. Za nejstarší mapu Čech je možno považovat až vyobrazení černokosteleckého lesního komplexu od českobratrského tiskaře Mikuláše Klauďyána z Mladé Boleslavi z r. 1518.

Pro naše potřeby je zajímavé až vojenské mapování rakouské monarchie z let 1763-1787, protože starší mapy naší městské části na doplnění zmiňovaných příspěvků se nám nepodařilo najít ani v pražském Vojenském zeměpisném ústavu a pro náš účel není vhodná ani tzv. Müllerova mapa Prahy a okolí z r. 1720 vydaná v Augsburgu. Originál tzv. müllerky, která už uvádí vedle obce Köge (Keje) obec Hostavice (Hostawitz), Hloubětín (Hloupetin) a Chvaly (Chwalla), visí na Pražském hradě v kanceláři prezidenta republiky. Její současná cena je několik set tisíc korun.

Z hlediska časové posloupnosti loňských příspěvků v Listech byla prvním tématem Těžba černého uhlí v Praze 14 (10/2002), zahrnující sedmnácté až devatenácté století (poslední kutací právo na černé uhlí v naší oblasti bylo uděleno v r. 1825) a lokalizovaná do oblasti Hutí na severu naší městské části. Ve druhém (7-8/2002) se hovořilo o významných událostech z května 1757, z časů sedmileté války, v jižní rovinaté části regionu - v dnešní Jiráskově čtvrti, ale nejen tam, také v prostoru Vysočan a zejména tamního kopce Hlohovce (dnešní Lehovec).

Po delším hledání byly mapy naší městské části, jež se hodí především k doplnění tohoto článku, nalezeny v Rakouském státním archivu válečného muzea ve Vídni. Mapa Kejí, což je původní název Kyjí, z let 1764-1784, jejíž kopii MČ Praha 14 zakoupila, je zpracována v sáhové soustavě (1 sáh = 1,896 m), v měřítku 1 : 28 800. Zobrazuje krajinu východně od našeho hlavního města, jak ji viděl vojenský kartograf ve druhé polovině osmnáctého století.

Mapa nám může při srovnání s novějším stavem krajiny posloužit i při zamyšlení nad dalšími příspěvky, například "Jablko sváru Broumarská ulice, tentokrát z historického pohledu (3/2002). Článek, který se týkal i širšího okolí pojmenovaného místa, mimo jiné informoval o velmi zajímavém fenoménu poloviny devatenáctého století - o železnici. Dvě tehdy budované trati spojily hlavní město s východem naší země. Jedna jde na severovýchod a druhá na jihovýchod. Kopírují původní stezky, pak císařské silnice. Obě procházejí územím Prahy 14.

Rovněž předchůdce Listů Prahy 14, regionální občasník Místního úřadu Prahy 9-Kyjí, Kyjské listy otiskly články, jejichž charakter požaduje bližší prostorovou specifikaci dějů, o nichž pojednávaly. Zejména těch, jejichž dopad nebyl pouze lokálního charakteru. Tak například v č. 9/93 Kyjských listů byl uveřejněn příspěvek "Teplo pro obyvatele Kyjí. Byl to pokus o historický průřez, zahrnující dobu téměř jednoho a půl tisíce let v životě lidí v naší lokalitě. Říci, že se týkal především lidí, kteří bydleli na úrodných nâplavách říčky Rokytnice (dnešní Rokytky), a to zejména jejich jižních svahů, by nebylo přesné. Rokytky meandrovala a lidé se stěhovali za ní. Usadili se až v historickém období a začali budovat stálá sídla, později též kamenné kostely.

Při porovnání mapy z druhé poloviny 18. stol. s dnešním stavem můžeme posoudit, co všechno se změnilo. Moderní doba, zvláště dopravní stavby, soustředěná obytná zástavba spolu s průmyslovými objekty a důlní činnost - to vše krajinu výrazně změnilo k nepoznání a na řadě míst ji nezvratně devastovalo. Domnívám se, že mezi oblastí, jež byly zasaženy méně, patří i naše území - určitě alespoň v hlavních rysech, zahrnutých v tzv. historické paměti krajiny. Všimněte si například terénních vln a jejich zalesnění, stavu říční a rybníční soustavy, pastvín a polí. Při stavební gigantomanii druhé poloviny minulého století jsme měli asi více štěstí než jiní. I v současné době je ale nutno naši krajinu bránit.

ing. Evžen Karaus

Reprodukovaný výřez je z mapy okolí Prahy vydané rytcem a nakladatelem Petrem Schenkem ml. počátkem 20. let 18. stol. v Amsterdamu. Kartografické zpracování vychází z mapy Čech Jana Kryštofa Müllera (1673-1721). Na mapě jsou vyznačeny poštovní silnice (dnešní Poděbradská a Českobrodská), obce (Kyge, Hloupetin, Hostawitz, Unter Potschernitz aj.), kostely a rybníky na Rokytky. Rybníční síť byla jiná než dnes - viz velký rybník nad Hostavicemi v místě, kde je dnes za hrází záplavová údolní niva Rokytky, která byla při loňské povodni celá pod vodou.

Omlouváme se za horší kvalitu reprodukce mapy z let 1764-1784, neboť byla pořízena skenováním až z druhé kopie vídeňského originálu. Její vypovídací hodnota je však mnohem větší než u mapy Petra Schenka ml.